

Educant

en

Igualtat

Guia
per al professorat

Educant en Igualtat. Guia per al professorat

Un programa realitzat per FETE-UGT en col·laboració amb l'Instituto de la Mujer i el Ministerio de Igualdad

Autors:

FETE-UGT

Amb la col·laboració de l' Instituto de la Mujer

Basat en els textos de:

Coeducación: dos sexos en un solo mundo

Graciela Hernández Morales

Mª Jesús Cerviño Saavedra

ITE (Ministerio de Educación)

Instituto de la Mujer (Ministerio de Igualdad)

Madrid, 2009

Formación del profesorado. Igualdad de oportunidades entre chicas y chicos

Concepción Jaramillo Guijarro

Instituto de la Mujer (Ministerio de Igualdad)

Madrid, 2ª reimpressió 2007

Il·lustracions: Mónica Carretero

Traducció: Jordi Amengual Dolç

Coordinació de l'edició: Sendra Ros Escanez

Índex

Trenta anys d'educació viatjant cap a la igualtat	5
Ens situem en el cor de l'ensenyament	7
Comprenem el significat de l'educació en igualtat	9
Avancem de l'educació mixta a la coeducació	12
1. La visualització del currículum ocult	14
2. Organització i participació en el centre	17
3. La utilització d'un llenguatge no sexista on dones i homes estiguin representats	20
4. Els continguts curriculars i els materials didàctics	23
5. Educar en relació	26
6. L'orientació escolar, vivencial i professional	29
7. El centre educatiu com a espai de pau i prevenció de la violència contra les dones	32

Trenta anys d'educació viatjant cap a la igualtat

Fa trenta anys nenes i nens estudiaven a escoles separades i aprenien allò que la societat considerava apropiat per a cada sexe. Elles es preparaven per habitar l'espai privat, on eren responsables de la cura i l'atenció familiars, i es dedicaven a les tasques domèstiques; ells es formaven, com a futurs caps de família, per exercir un treball i ocupar un lloc en l'àmbit públic.

El mur que separava el món en dos espais es va ensorrar gràcies al moviment de les dones tot just amb l'arribada de la democràcia i l'aprovació de la Constitució, en la qual es reconeix el principi d'igualtat entre dones i homes.

En coincidir alumnes de diferent sexe a les mateixes aules, hom va suposar que, aleshores, les relacions s'establirien de forma natural, portant a una nova forma de compartir la vida en igualtat. No obstant això, aviat compenguérem que només érem al principi del viatge. El temps havia deixat la seva empremta indeleble en tots els racons de l'educació, marcada pels coneixements i necessitats dels seus habitants. El currículum, l'organització del centre, el llenguatge, les opcions professionals ... estaven dissenyades i pensades per a l'home, que havia

de tenir un paper rellevant en l'espai públic, en el treball remunerat, en la política, en la cultura ...

Davant d'aquesta situació, només hi ha dues solucions possibles: d'una banda, es pot negar l'existència de les diferències entre els sexes o, d'una altra, intentar un veritable encontre, on les necessitats, aportacions i experiències de les dones i dels homes estiguin presents en el sistema educatiu.

L'educació no pot restar encallada, com passava abans, i per això és necessari fixar un nou rumb que transformi la vida dels centres des de les premisses de la coeducació. Cal que actuem detectant i fent visibles les situacions de discriminació que hi ha, moltes vegades de manera subtil, en l'àmbit educatiu; incorporant el saber i el coneixement de les dones al currículum escolar; organitzant la vida dels centres tenint en compte les necessitats de les dones i dels homes que participen en la comunitat educativa i, així mateix, proposant estratègies educatives per crear relacions entre els sexes basades en els mateixos drets, el reconeixement mutu, el respecte, la llibertat i la responsabilitat compartida.

En aquestes pàgines trobaràs propostes que defineixen el model d'educació conjunta d'alumnes d'ambdós sexes, les raons per les quals és important educar en igualtat i propostes pràctiques resultat de l'experiència que hem anat compilant al llarg d'aquests anys.

Davant d'aquesta situació, només hi ha dues solucions possibles: d'una banda, es pot negar l'existència de les diferències entre els sexes o, d'una altra, intentar un veritable encontre, on les necessitats, aportacions i experiències de les dones i dels homes estiguin presents en el sistema educatiu ”

Ens situem en el cor de l'ensenyament

El nostre viatge comença al cor mateix de l'ensenyament, al centre educatiu, on alumnes d'ambdós sexes, amb les seves experiències, expectatives i necessitats diferents, compartiran una part important de les seves vides.

Som moltes les persones que ens impliquem en la formació dels alumnes d'ambdós sexes. Des de la direcció, les famílies, el professorat, els equips d'orientació, les persones que treballen en l'administració, al menjador o en el manteniment del centre ..., sabem que aquests anys seran decisius i intentarem que desenvolupin totes les seves capacitats

intel·lectuals, físiques, emocionals i socials. Volem que aprenguin a relacionar-se des del respecte i el reconeixement mutu; que es comprometin amb la cura de les seves vides i les de les persones amb qui conviuen; que es preparin per afrontar el seu futur professional, lliures d'estereotips sexistes, d'acord amb les seves aptituds i capacitats; i volem, al mateix temps, que participin de forma responsable i activa, com a ciutadanes i ciutadans, en la societat i el temps que els ha tocat viure.

Sabem que en aquests llocs, en els centres educatius, passen centenars de coses que tenen un significat molt especial per al nostre alumnat. Tots els dies lectius, durant unes hores, es relacionen a les aules, als passadissos, al pati, al gimnàs ...; comparteixen els pupitres, treballen en equip, s'identifiquen amb els seus iguals, exploren els seus sentiments, s'esforcen per comprendre quines són les persones amb què comparteixen l'aula, estudien en soledat o en companyia, i a mitja veu comenten, des de la complicitat i l'amistat, allò que els preocupa o els interessa. És un temps, per tant, per aprendre a relacionar-se en igualtat.

Volem que participin de forma responsable i activa, com a ciutadanes i ciutadans, en la societat i el temps que els ha tocat viure”

Comprenem el significat de l'educació en igualtat

Avegades la paraula igualtat és interpretada de forma errònia, com si es tractés d'eliminar les diferències que hi ha entre nens i nenes, fent-los idèntics, com si s'intentés que elles fossin com ells. Res més lluny de la realitat. Precisament la igualtat valora la diferència, que és una cosa natural en ella mateixa, però no la desigualtat, que significa injustícia, violència i dominació d'un sexe sobre un altre.

Recordem que durant segles, i encara avui, en alguns llocs del món el destí de les dones estava predestinat des del seu naixement, limitant la seva existència, la seva autonomia i la seva llibertat. Per contra, l'educació en igualtat obre un món d'oportunitats, drets i vivències positives, algunes de les quals tradicionalment pertanyien només a un o altre sexe. També revisem els costums i codis que estaven associats a un sexe i que no són desitjables ni beneficiosos per a cap dels dos.

L'educació en igualtat ...

- ☞ Afavoreix que els alumnes d'ambdós sexes puguin expressar les seves formes singulars, originals, diverses, pacífiques de ser dona i home.

La igualtat valora la diferència, que és una cosa natural en ella mateixa, però no la desigualtat, que significa injustícia, violència i dominació d'un sexe sobre un altre ”

- ✎ Ensenya a relacionar-se des del reconeixement mutu, el respecte i la responsabilitat.
- ✎ Eradica els estereotips sexistes que impedeixen el ple desenvolupament intel·lectual, emocional, físic i social dels joves.
- ✎ Ajuda a prendre decisions sobre el futur personal i professional en funció de les aptituds i expectatives, amb seguretat sobre els drets i sense que estiguin condicionades per estereotips sexistes.
- ✎ Ensenya a les alumnes i als alumnes la història del feminisme, de manera que siguin conscients del significat de la discriminació històrica i del present, així com de les aportacions de les dones al coneixement i al desenvolupament de la humanitat.
- ✎ Desenvolupa propostes educatives que serviran per fomentar la responsabilitat compartida en l'espai domèstic, la cura, l'atenció als altres i la participació social.
- ✎ Garanteix els mateixos drets i oportunitats per a tots i totes, atenent a la seva realitat i necessitats específiques.
- ✎ Incorpora el coneixement, els sabers, interessos i experiències de les dones al currículum i a la pràctica educativa.
- ✎ Desenvolupa un currículum que incorpora els sabers i aportacions de les dones en tots els camps del coneixement, l'art, la història i la vida en general.
- ✎ Prepara l'alumnat per tenir una actitud crítica que li permeti rebel·lar-se davant aquells missatges i situacions que discriminen les dones en qualsevol mitjà de comunicació, noves tecnologies o àmbit social.

- ✎ Desenvolupa estratègies de participació de les dones i els homes en la gestió i organització de la vida del centre.
- ✎ Garanteix que el centre educatiu sigui un espai amable, de pau i benestar on els alumnes d'ambdós sexes participin sense por a la violència o la discriminació sexista, racial o d'aversió envers les persones homosexuals.

L'escola que educa de manera idèntica i comuna persones d'ambdós sexes crea un ambient de convivència en què tant els homes com les dones tenen l'oportunitat d'interpretar amb llibertat la seva diferència sexual, masculina i femenina, i créixer cap a una ciutadania responsable i democràtica. Una ciutadania que es relaciona des de la convivència pacífica i es compromet a lluitar contra qualsevol tipus de discriminació...

Avançem de l'educació mixta a la coeducació

Cal que els alumnes d'ambdós sexes comparteixin l'aula per aprendre a conèixer-se, respectar-se, descobrir conjuntament experiències, treballar en equip i cooperar. En definitiva, relacionar-se des del respecte de forma pacífica i responsable. Des d'aquest espai compartit, el nostre objectiu és arribar a desenvolupar un model **d'educació conjunta** que enriqueixi l'experiència del centre, amb noves propostes metodològiques, de relació, d'organització i de currículum, eliminant els obstacles i situacions de discriminació contra les dones, que actuen en el currículum ocult; transformant el centre en un espai amable i democràtic on totes les persones d'un i altre sexe se sentin reconegudes i participin de forma responsable i plena, lliures dels estereotips sexistes, en el procés educatiu.

Per al desenvolupament del model d'educació comuna per a persones d'ambdós sexes, és convenient elaborar un **pla d'igualtat** en què participin el conjunt de les persones que intervenen en la comunitat educativa.

Transformant el centre en un espai amable i democràtic on totes les persones d'un i altre sexe se sentin reconegudes i participin de forma responsable i plena en el procés educatiu ”

Com a apartats d'aquest pla podem plantejar:

1. El fet de fer visible el currículum ocult.
2. L'organització i participació en el centre.
3. La utilització d'un llenguatge no sexista on dones i homes estiguin representats.
4. La revisió i canvi dels continguts curriculars i els materials didàctics.
5. L'educació en relació.
6. L'orientació escolar, vivencial i professional.
7. La vivència del centre educatiu com a espai de pau.

La coeducació és un repte per al conjunt de la societat que, a través de l'educació en nous valors, ha d'anul·lar les situacions de discriminació, caminant cap a la igualtat de drets i oportunitats definits, tenint en compte ambdós sexes i aprenent del que han creat i sostenen les dones, que és fonamental per a la vida i la convivència humana, especialment l'amor, i propiciant que tot l'alumnat aprengui a relacionar-se des del reconeixement mutu, de manera que pugui expressar formes singulars, originals, diverses, pacífiques i lliures de com ser dona i de com ser home.

1. La visualització del currículum ocult

Al centre educatiu hi assisteixen alumnes del sexe masculí i alumnes del sexe femení amb diferents expectatives, necessitats i experiències, definides pel fet de pertànyer a un o altre sexe. L'alumnat neutre i universal no existeix. No obstant això, el sistema educatiu que avui coneixem va ser concebut, en un principi, per formar els alumnes en el marc de socialització patriarcal que estava funcionant des de feia segles i que definia el paper que homes i dones havien de desenvolupar: ells en l'àmbit públic, i elles en l'àmbit privat.

Aquest escenari no va canviar quan es va aprovar l'educació mixta i encara avui es resisteix a transformar-se, de manera que les alumnes s'incorporen a un espai que els resulta, com a mínim, estrany, ja que ignoren, en gran part, la realitat històrica i social de les dones, les seves necessitats, les dificultats per moure's en un món que ha aconseguit la igualtat legal, però que encara ensopega amb obstacles per arribar a una igualtat real. Aquest món no transmet, en no considerar-los fonamentals, els sabers i coneixements que han anat transmetent-se de mares a filles en la creació, la cura i el manteniment de la vida i les relacions; no compta

la història de les dones i les diferents etapes en la conquesta dels seus drets, i oculta els noms propis i la contribució de les dones als diferents camps del saber i al desenvolupament de la humanitat.

La vigència d'aquest model, mal anomenat neutre, que no té en compte les necessitats dels alumnes d'ambdós sexes, dificulta el seu desenvolupament personal. A les alumnes els costa trobar referents amb els quals identificar-se, sentir-se valorades i autoritzades per viure l'escola amb autonomia i llibertat o participar en igualtat en els àmbits de decisió o en els projectes educatius i vitals; als alumnes els és complicat trobar els camins per al seu ple desenvolupament en aquells aspectes que estan relacionats amb les emocions, la cura, la relació i els afectes, elements tots plegats indispensables per projectar una vida plena i responsable.

Perquè aquest model d'escola, que es diu neutre i universal, tingui en compte la presència i les necessitats específiques d'elles i d'ells, de manera que el conjunt de la comunitat educativa es beneficiï de les seves contribucions, cal desemmascarar la falsa neutralitat i visualitzar en quina mesura les dones i les nenes són presents en tots els components de la vida del centre i les situacions que les discriminen.

Situacions com ara la invisibilitat de les dones i de les seves accions en la història, la ciència, l'art, la política, les matemàtiques o els llibres de

text i materials d'aula; l'opacitat del llenguatge, pretesament genèric, que fa invisible la meitat de la humanitat; el tractament secundari; el menor reconeixement i reforç de les alumnes per part del professorat; les normes i l'ús dels espais escolars; la no incorporació de la formació afectiva i sexual, així com el tractament de la prevenció de la violència escolar, sense deixar de banda la perspectiva de gènere i l'absència de les tasques que tradicionalment han correspost a l'àmbit domèstic en els currículums escolars... són només algunes de les variables que dificulten l'educació en igualtat.

Mostrar el currículum ocult és desvetllar les trampes de la discriminació i donar pas a una educació que s'enriqueixi amb la presència i participació plena de les dones i els homes.

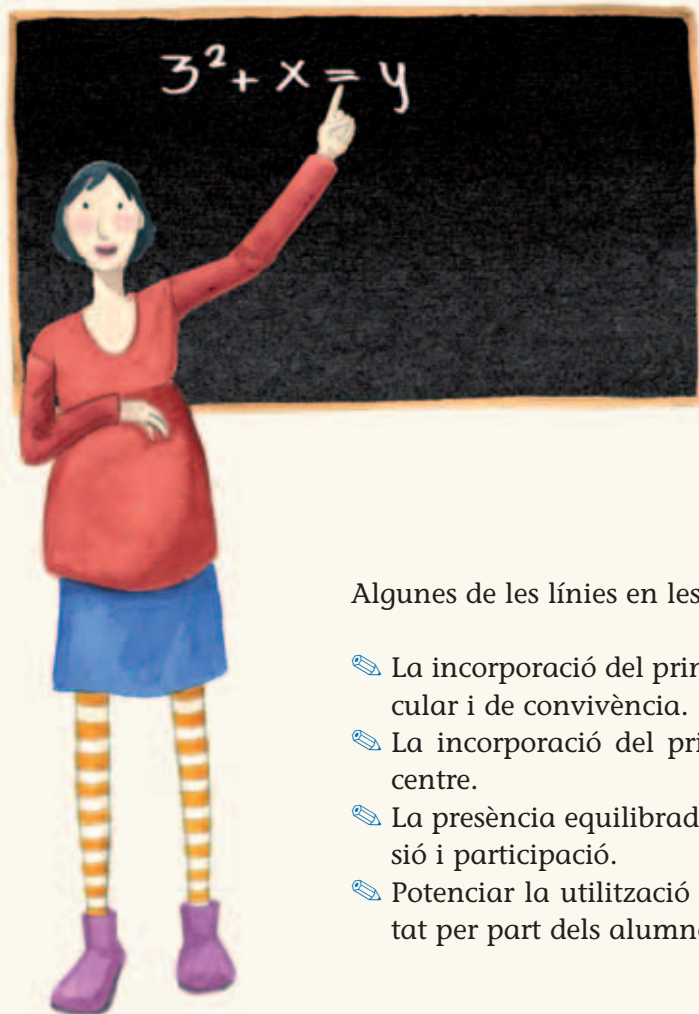

2. Organització i participació en el centre

En el context escolar no només s'aprenen els continguts previstos en les assignatures, sinó que en els espais de convivència s'estableixen i transmeten valors, actituds i comportaments relacionats amb la igualtat entre els sexes. Tot educa. Cada gest, cada decisió, la manera com ens dirigim a l'alumnat, la planificació d'activitats, l'ús d'espais, el lloc que ocupen les dones en l'organigrama del centre i fins i tot la forma en què informem a través de les cartes o notificacions. Tots els elements i variables transmeten el concepte i el valor que adjudiquem als homes i a les dones i marca els vincles que s'estableixen entre les persones que conviuen diàriament al centre escolar.

Per aquesta raó, és important que totes les persones que formem part de la comunitat educativa prenguem consciència de les situacions de desigualtat que moltes vegades formen part d'una rutina basada en estereotips i prejudicis i liderem un procés de canvi que sens dubte ens beneficiarà, generant relacions més democràtiques, justes i solidàries.

Tot educa. Cada gest, cada decisió, la manera com ens dirigim a l'alumnat, la planificació d'activitats, l'ús d'espais, el lloc que ocupen les dones en l'organigrama del centre i, fins i tot, la forma en què informem a través de les cartes o notificacions ”

Algunes de les línies en les quals podem incidir són:

- ✎ La incorporació del principi d'igualtat en el projecte de centre, curricular i de convivència.
- ✎ La incorporació del principi d'igualtat en el reglament intern del centre.
- ✎ La presència equilibrada de dones i homes en tots els espais de decisió i participació.
- ✎ Potenciar la utilització dels espais del centre amb llibertat i seguretat per part dels alumnes d'ambdós sexes.

- ✎ La visualització de les dones en tots els aspectes de comunicació del centre. Per exemple, noms d'aules, biblioteca, activitats, la web del centre, el diari escolar ...
- ✎ L'establiment de relacions d'intercanvi, informació i treball conjunt amb associacions i organismes d'igualtat.
- ✎ La utilització d'un llenguatge no sexista i inclusiu tant en les comunicacions escrites com orals.
- ✎ L'adaptació dels horaris i activitats escolars a les necessitats de conciliació de la vida personal, familiar i laboral de les persones que treballen al centre i de les famílies.
- ✎ La revisió del currículum i materials que s'utilitzen tant en les aules, per tal que incloguin la realitat de les dones i no tinguin estereotips sexistes, com a la biblioteca o en les activitats extraescolars.
- ✎ La programació d'activitats d'educació en igualtat dirigides tant a les treballadores i treballadors de l'ensenyament com a les famílies i a l'alumnat.
- ✎ La incorporació en el currículum escolar de continguts d'igualtat, com ara la prevenció de la violència contra les dones, els sabers relacionats amb l'àmbit domèstic i la cura, la història de les dones i les relacions de sexe i afecte.
- ✎ La revisió de la metodologia pedagògica, incorporant elements de participació, cooperació i recerca que potenciïn el coneixement mutu i les relacions de respecte entre nens i nenes.

3. La utilització d'un llenguatge no sexista on dones i homes estiguin representats

Totes les persones que treballem en educació sabem que el llenguatge és l'element bàsic de la pràctica educativa, no només perquè ens relacionem a través de les paraules, sinó perquè és un instrument de representació simbòlica de la realitat a través del qual construïm i transmetem el coneixement. El llenguatge és l'eix de totes les relacions humanes i també, per tant, de les educatives. Fins a tal punt és important, que els alumnes d'ambdós sexes fan seu el coneixement quan reconeixen les paraules que el designen, utilitzant-les per interpretar, comunicar, expressar i crear noves realitats. És a dir, quan els regalem o ajudem a descobrir una nova paraula o designar amb les seves paraules la realitat, avancen en el coneixement i enriqueixen la seva existència.

Quan el llenguatge no expressa i s'amaga en el masculí pretesament neutral, estem robant l'existència de les dones i de les nenes, la seva realitat, ocultant el fet que si el món és un, els éssers que l'habiten pertanyen a dos sexes diferents. L'equiparació del masculí a allò universal és fer invisibles les dones.

En educació és fonamental utilitzar un llenguatge no sexista perquè:

- ✎ Les dones i les nenes necessiten reconèixer i ser reconegudes en les paraules que expressen la realitat, construint i transmetent el coneixement. És una necessitat existencial que no depèn de normes.
- ✎ Els alumnes d'ambdós sexes necessiten apropiar-se del llenguatge per dir-se en primera persona com són, i reconèixer ambdós sexes amb les seves necessitats, desitjos i inquietuds per relacionar-se amb el seu entorn i aprendre.

- ✎ La realitat de les dones i les nenes només es fa visible quan en els llibres de text i en els continguts escolars utilitzem el femení i el masculí.
- ✎ Nomenar les dones, i no només els homes, en els continguts escolars significa subratllar simbòlicament la seva existència i donar-les rellevància en el conjunt dels aprenentatges.
- ✎ A través del llenguatge podem imaginar noves realitats, conjecturar altres maneres de fer les coses o d'interpretar el món. Per exemple, quan incorporarem la paraula metgessa, ministra, cuidador o infermer ... es van anar obrint noves possibilitats a professions que tradicionalment pertanyien a un o altre sexe, obrint portes a nous camins.
- ✎ El llenguatge ens ajuda a concebre, nomenar i imaginar formes diferents de ser home i dona.
- ✎ Nomenar dos sexes implica parlar del que les dones i els homes fem, creem, sentim, aportem i experimentem.

És imprescindible la utilització d'un llenguatge que representi i estigui habitat per dones i homes per fer visible la seva contribució, fomentar la participació i convivència en igualtat, així com evitar la violència i els estereotips.

Només habitant el llenguatge des de l'experiència de les dones i els homes podem projectar el món que entre totes i tots volem construir.

4. Els continguts curriculars i els materials didàctics

A través dels continguts escolars, els materials didàctics i internet ensenyem una determinada concepció del món i de la societat que inclou conceptes, creences, valors i actituds sobre el que les diferents societats i èpoques històriques han considerat que són els homes i les dones i el paper que hi exerceixen.

Aquestes concepcions no són les mateixes a tot arreu i en totes les èpoques, tenen un caràcter històric i, per tant, modificable. Però el que sí que és comú en la majoria dels casos és una visió androcèntrica dels continguts escolars, segons la qual l'experiència de les dones, el seu treball i les seves aportacions a la cultura i al coneixement no han meregut la consideració suficient per ser recollits, conservats i transmesos.

Per això, és necessari seleccionar i desenvolupar els continguts escolars, de manera que s'hi incloguin els sabers i l'experiència que les dones i els homes aporten i han aportat al coneixement humà. De la mateixa manera, cal seleccionar els materials didàctics amb un criteri que tingui en compte la presència de representacions i continguts referits tant a dones com a homes. Aquesta és la manera d'evitar la reproducció

És necessari seleccionar i desenvolupar els continguts escolars, de manera que s'hi incloguin els sabers i l'experiència que les dones i els homes aporten i han aportat al coneixement humà ””

d'estereotips i la infrarepresentació i infravaloració de les dones i dels seus treballs, activitats i aportacions.

T'ofereim algunes idees per al desenvolupament dels continguts des de la igualtat:

- ✎ Revisa els llibres de text que penses recomanar al teu alumnat, de manera que no continguin imatges, llenguatge o continguts sexistes.
- ✎ Tria aquells llibres que aportin el coneixement general per les dones i els homes. No ofereixis una visió androcèntrica dels coneixements, i posa l'accent en la perspectiva de gènere en qualsevol dels continguts que es porten a l'aula.
- ✎ Inclou entre els continguts l'anàlisi crítica de tots aquells obstacles que per a la igualtat hi ha hagut al llarg de la història: prejudicis i estereotips de gènere, ideologies no igualitàries, etc.
- ✎ Crea una biblioteca d'aula i de centre, que incorpori llibres sobre la història de les dones, biografies i manuals de recerca.

- ✎ Utilitza metodologies actives i participatives on els alumnes d'ambdós sexes construeixin el coneixement per mitjà de la investigació i el treball en equip. D'aquesta manera pots dirigir-los, per ensenyar-los a aprendre amb una visió inclusiva que tingui en compte la realitat, contribució i experiències tant de les dones com dels homes.
- ✎ Recorre als seminaris de recerca i biblioteques especialitzades que es troben a les universitats, on podràs trobar interessants genealogies femenines, històries de les dones i investigacions des de la perspectiva de gènere.
- ✎ Utilitza internet com a recurs per al desenvolupament de continguts. A la xarxa trobaràs un nombre important de pàgines web i blocs que estan contribuint a difondre la història i contribució de les dones al saber.
- ✎ Ensenya la història del feminisme en els continguts de l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania i en altres matèries que s'hi relacionin.
- ✎ Introdueix en les assignatures sabers quotidians, és a dir, sabers connectats al que passa en la vida real i a la necessitat que els generin dones i homes.
- ✎ Posa en valor el coneixement quotidià de tots els alumnes sigui quin sigui el seu sexe, així com del seu entorn familiar, de manera que apreïïn els sabers transmesos per les seves àvies i mares.

5. Educar en relació

Com a professores i professors som molt conscients que establim relacions amb els alumnes d'ambdós sexes des de la confiança i el suport, dos elements que seran fonamentals per a què les noies i els nois desenvolupin les estratègies necessàries per aprendre a aprendre, per conviure amb els altres, per comprometre's amb el seu entorn i aconseguir un desenvolupament segur i equilibrat de la seva identitat.

Les persones que eduquem necessitem que reconeixin la nostra autoritat per així ensenyar-los a aprendre i, d'altra banda, les alumnes i els alumnes necessiten saber que els considerem persones especials i úniques, amb la seva pròpia forma de ser i també d'expressar-se. Tal com afirma Concepción Jaramillo: "L'autoritat per ensenyar es basa en el fet que les meves alumnes i els meus alumnes reconeixin que jo tinc alguna cosa per aportar-los, alguna cosa que estic disposada a intercanviar i, a més, i com a resultat de la meua capacitat per reconèixer el que elles i ells tenen i no tenen, per donar-los la paraula i estar interessada en rebre".

No obstant això, el pes dels estereotips fa que massa sovint establim pautes de grup que ens porten a un tracte distorsionat. Per exemple, massa sovint, i amb la intenció de no discriminar les noies, fem com si

"L'autoritat per ensenyar es basa en el fet que les meves alumnes i els meus alumnes reconeixin que jo tinc alguna cosa per aportar-los, alguna cosa que estic disposada a intercanviar i, a més, i com a resultat de la meua capacitat per reconèixer el que elles i ells tenen i no tenen, per donar-los la paraula i estar interessada en rebre"

totes i tots fossin iguals. O, al contrari, reconeixem les diferències relacionades amb el sexe, de forma estereotipada, comparant l'actitud de les alumnes amb la dels alumnes i viceversa.

Perquè la relació educativa sigui autèntica i s'estableixi des del reconeixement únic de cada alumna i cada alumne, i perquè permeti que s'expressin de manera lliure, et suggerim algunes propostes i reflexions:

- ✎ Observa a cada alumna i a cada alumne com són realment, intentant separar, de la idea preconcebuda i estereotipada que tens, quin esperes que sigui el comportament de les noies i dels nois.
- ✎ No estableixis comparacions entre els alumnes d'un sexe i d'un altre.

- ✎ Escolta a les noies, però no en funció dels nois o en comparació amb ells.
- ✎ Crea un clima de confiança en el qual totes les alumnes i els alumnes sentin la seguretat que els cal per expressar-se, intercanviar opinions, equivocar-se, discernir o resoldre conflictes de forma pacífica.
- ✎ Escolta els sentiments, reflexions i desitjos de cada alumna i cada alumne, prenent seriosament i respectant els seus sentiments, reflexions i progressos.
- ✎ Relaciona't de manera singular amb cada alumna i cada alumne, mostrant interès per la seva forma de ser, així com per les seves particularitats.
- ✎ Confia en la capacitat de cada una de les alumnes i de cada un dels alumnes per fer-se preguntes, treure el millor d'elles i d'ells mateixos, ampliar la seva formació i coneixements, ensenyar-los a confiar en les seves capacitats i buscar la seva pròpia forma de desenvolupar-los.
- ✎ Estableix metodologies participatives i de treball en grup que els permetin aprendre a escoltar-se, col·laborar i aprendre de la resta dels companys i companyes, des del respecte i el reconeixement mutu.

Els estereotips de gènere desapareixen quan ens relacionem amb les alumnes i els alumnes des de l'escolta i el respecte.

6. L'orientació escolar, vivencial i professional

Des dels primers anys d'escolarització, les nenes i els nens comencen a imaginar-se com seran de grans, quina serà la seva professió i amb qui i com viuran. Així, des dels primers cursos podem realitzar una tasca d'acompanyament en què els ajudem a expressar els seus desitjos, a conèixer les seves aptituds, desenvolupar i entrenar en habilitats i interpretar les diferents opcions que tenen en les diferents etapes, lliures d'estereotips sexistes.

L'orientació, per tant, és un procés continu al llarg de tot el procés educatiu, que té com a objectiu el desenvolupament integral de les capacitats de l'alumnat, en relació amb les diferents opcions formatives, professionals i vivencials.

És molt freqüent trobar-nos en situacions on les noies defineixen el seu projecte vital des de la compatibilitat de la vida professional i la seva vida

privada de relacions i afectes; d'altra banda, els nois se solen projectar exclusivament en el món professional, oblidant les opcions de relació i cura. Sobre unes i altres pesen els estereotips que limiten les seves eleccions lliures, responsables i plenes. Per atendre totes les facetes de la vida, és important que siguin conscients que han de desenvolupar les seves capacitats de pensament, emocionals, de cura, de relació i afectives. Com podem ajudar a triar des de la llibertat i el reconeixement del que realment volen i per al que tenen capacitat? Com ensenyar-los a valorar les diferents opcions de la vida? Et recomanem algunes propostes i idees ...

- ✎ Des dels primers cursos, anima'ls a explorar totes les seves possibilitats, imaginant, sospesant i projectant-se en diferents situacions laborals, personals i socials.
- ✎ Per contrarestar els models de socialització estereotipats que dicten els comportaments en la vida privada i pública, mostra'ls i ajuda'ls a conèixer experiències de dones i d'homes en professions no tradicionals i en la vida quotidiana.
- ✎ Potencia el desenvolupament singular de cada alumna i cada alumne, fixant-te en les coses per les quals mostren interès i viuen amb entusiasme.
- ✎ Tingues cura perquè tant elles com ells realitzin tot tipus de tasques i no s'estanquin en activitats que es consideren "naturals" per a un o altre sexe.

Per atendre totes les facetes de la vida, és important que siguin conscients que han de desenvolupar les seves capacitats de pensament, emocionals, de cura, de relació i afectives ””

- ✎ Subratlla la importància de la vida quotidiana en la construcció del projecte de cada persona. És important ensenyar-los que els treballs que genera la vida quotidiana són necessaris per viure i conviure, de manera que tant dones com homes han de realitzar-los amb *responsabilitat compartida*, aprenent a responsabilitzar-se de les seves pròpies necessitats i tenint en compte les de les persones amb les quals conviuen.
- ✎ Ensenya'ls a valorar el temps, la seva inversió i utilització per a les diferents facetes que requereix la vida, com ara l'atenció als altres, la cura pròpia, el descans, les tasques escolars, el temps per pensar en allò que viuen ... i a respectar el temps de les altres persones.

Des de l'orientació podem contribuir a la igualtat, acompanyant les alumnes i els alumnes per a que triïn de manera responsable i lliure entre les diferents opcions professionals, projectin el model vital que desitgen i siguin conscients de la importància que té la responsabilitat compartida en la vida privada, la cura pròpia i el compromís actiu amb la comunitat.

7. El centre educatiu com a espai de pau i prevenció de la violència contra les dones

El centre escolar és un dels espais privilegiats per aprendre a relacionar-se amb actituds de respecte i pau, resolent els conflictes de forma pacífica i enriquidora.

És important recordar que la violència envers les dones es manifesta a través de molts tipus de conductes i no es limita a les agressions clarament manifestes, com insults o cops, sinó que abasta totes aquelles situacions de desigualtat i discriminatòries que habitualment apareixen com a formes de tracte quotidianes i normalitzades que pateixen les dones pel fet de ser-ho. Moltes de les situacions de violència contra les dones es toleren com si fossin normals per tradició, costum que serveix de pretext o per a no donar-los la importància que tenen en considerar-les jocs o “coses de nens”. Per evitar aquestes situacions és fonamental fer visibles i nomenar aquelles conductes que d’una manera o altra atempten contra les nenes i les dones.

I partint d'un ensenyament que previngui la violència masclista, el conjunt de la comunitat educativa ha d'assumir el compromís amb la construcció d'un espai lliure de violència i la formació per a la pau”

Amb l'objectiu d'educar des de la resolució de conflictes de manera pacífica i no sexista, i partint d'un ensenyament que previngui la violència masclista, el conjunt de la comunitat educativa ha d'assumir el compromís amb la construcció d'un espai lliure de violència i la formació per a la pau. Algunes de les mesures que podem adoptar són:

- ✎ Visualitzar i anomenar les diferents situacions de violència contra les dones que s'estableixen en la comunitat educativa. És fonamental que les alumnes i els alumnes, així com també tota la comunitat educativa, distingeixin i puguin definir quines són les situacions de violència i agressió masclistes, per poder evitar-les, denunciar-les i tractar-les.
- ✎ Incorporar en el Pla Integral de Convivència del centre propostes de prevenció, detecció i intervenció per al tractament de problemes de convivència i, especialment, per als de violència sexista (psicològica, verbal i física).
- ✎ És bàsic que el centre compti amb models d'actuació per als casos de violència sexista: pintades, insults, discriminacions, aversió envers les persones homosexuals, etc., tot i que cal atènyer-se a cada cas sense generalitzar.
- ✎ Qüestionar els missatges sexistes amb què és bombardejat l'alumnat en els diferents àmbits de la seva vida privada i des de la televisió, el cinema, la publicitat, els videojocs, internet, còmics i altres formes d'oci.

- ✎ Introduir en el currículum valors positius atribuïts a les dones, com per exemple la cura familiar, l'empatia, la cooperació, l'afectivitat, l'espai privat, i també valors positius atribuïts als homes, com són l'assertivitat, l'espai públic, l'autonomia ..., de manera que les alumnes i els alumnes s'obrin a un món d'oportunitats i vivències i incorporin competències que tradicionalment pertanyien només a un o altre sexe.
- ✎ Ensenyar a resoldre conflictes de forma positiva, comprenent que la resolució no violenta dels conflictes que formen part de la vida quotidiana de les persones pot ser una font d'aprenentatge i de creixement personal.
- ✎ Distingir entre “diferència” i “desigualtat”, ja que la seva confusió genera situacions de dominació / submissió i és font de conflictes i enfrontaments.

La prevenció de la violència contra les dones és molt més que evitar gestos i actituds sexistes o de violència, verbal o física. Implica valorar els sentiments, saber escoltar-los i expressar-los d'una manera justa, sense xantatge, acceptant els conflictes com a possibilitat de creixement no només personal, sinó també col·lectiu.

Educant en Igualtat

Un programa realitzat per FETE-UGT en col·laboració amb l'Instituto de la Mujer i el Ministerio de Igualdad

Per què una campanya per educar en igualtat?

Els centres escolars són, sens dubte, un dels espais privilegiats per aprendre a relacionar-nos en igualtat. Cada dia, durant diverses hores, compartim noves experiències que fan que ens coneguem una mica millor, que ens relacionem des del reconeixement mutu o ens comuniquem des de la complicitat, aprenent així quins són els drets que tenim com a dones i com a homes. En aquesta campanya, a través de les guies, els tallers i des de la pàgina web www.educandoenigualdad.com, volem ajudar-vos a reflexionar i investigar què significa compartir la vida en igualtat.

On puc ampliar els continguts de la guia?

A la pàgina web www.educandoenigualdad.com, on trobaràs bibliografia comentada de cada un dels temes. En aquesta pàgina, també hi trobaràs altres apartats interessants com activitats didàctiques per treballar la igualtat en l'aula, vídeos, diccionaris per a l'educació compartida, una guia de llenguatge no sexista i recursos en línia.

En què consisteix la campanya Educant en Igualtat?

Per a la campanya hem editat cinc guies en els diferents idiomes oficials que es distribuiran de forma gratuïta. A més, estem en disposició de realitzar tallers de formació per a alumnes de les etapes de primària i secundària en els centres. Per als professors i les professores realitzarem cursos de coeducació. Podeu seguir la campanya a través de la pàgina web www.educandoenigualdad.com

I si necessito resoldre dubtes o demanar informació?

Teniu una assessoria sobre igualtat i educació a la pàgina web www.educandoenigualdad.com, on respondrem a totes les vostres preguntes i peticions. Podeu consultar-nos sobre els materials de la campanya enviant-nos un correu a l'adreça info@educandoenigualdad.com